

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

5750 Методичні вказівки
щодо написання курсової роботи
з освітнього компонента **«Технології роботи організаційних психологів»**
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою **«Організаційна психологія»**
очної форми здобуття вищої освіти

Суми
Сумський державний університет
2023

Методичні вказівки щодо написання курсової роботи з освітнього компонента «Технології роботи організаційних психологів» / укладачі: Г. Є. Улунова, Т. В. Іванова, Н. М. Теслик, С. О. Ніколаєнко. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 37 с.

Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП	4
1. АЛГОРИТМ АДАПТАЦІЇ ІНШОМОВНИХ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДИК	6
1.1. Переклад іншомовної психодіагностичної методики на українську мову	6
1.2. Перевірка валідності психодіагностичної методики	7
1.3. Перевірка надійності психодіагностичної методики	9
1.4. Стандартизація психодіагностичної методики	12
2. ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
2.1. Визначення теми курсової роботи	14
2.2. Структура курсової роботи та зміст до неї	15
2.3. Анотація до курсової роботи	15
2.4. Вступ до курсової роботи	15
2.5. Розділи курсової роботи	19
2.6. Висновки до курсової роботи	20
2.7. Список використаної літератури до курсової роботи	20
2.8. Додатки до курсової роботи	21
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	22
3.1. Вимоги до обсягу та форматування тексту курсової роботи	22
3.2. Вимоги до оформлення таблиць і рисунків у курсовій роботі	22
3.3. Вимоги до оформлення списку використаної літератури у курсовій роботі	24
3.4. Процедури затвердження теми та підготовки курсової роботи до захисту	25
3.5. Перевірка курсової роботи на наявність текстових запозичень	26
3.6. Рекомендації щодо створення постера до курсової роботи	27
3.7. Публічний захист курсової роботи	28
3.8. Регламент оцінювання курсової роботи	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	32
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Методичні рекомендації спрямовано на надання допомоги здобувачам вищої освіти під час роботи над курсовою роботою за освітнім компонентом «Технології роботи організаційних психологів». Методичні рекомендації складаються із трьох розділів. У першому розділі розкрито алгоритм адаптації іншомовної психодіагностичної методики. Другий розділ орієнтує здобувача щодо змістових характеристик курсової роботи. Третій розділ містить вимоги до оформлення та захисту курсової роботи. Крім того, методичні рекомендації містять додатки, які допоможуть здобувачам вищої освіти правильно оформити курсову роботу та супровідні документи до неї. Методичні рекомендації призначено для здобувачів вищої освіти, викладачів, а також тих, хто бажає підвищити власну компетентність щодо планування, організації, проведення наукового дослідження у психології.

Написання та захист курсової роботи з освітнього компонента «Технології роботи організаційних психологів» є різновидом індивідуальної навчальної роботи здобувачів у межах освітньо-професійної програми «Організаційна психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти Сумського державного університету. Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті курсова робота – це навчальна робота з елементами дослідження, яку виконують із метою узагальнення, поглиблення й закріплення знань, одержаних здобувачами за час навчання й застосування набутих компетентностей до виконання конкретного фахового завдання.

Метою виконання курсової роботи з дисципліни «Технології роботи організаційних психологів» є набуття здобувачами вищої освіти компетентностей розроблення психодіагностичного компонента технологій організаційного психолога, що передбачає формування комплекту психодіагностичних методик, а за потреби – їхню адаптацію. Захист курсової роботи спрямовано на презентацію наукових здобутків студента в межах відповідного науково-психологічного дослідження.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Організаційна психологія» виконання курсової роботи з дисципліни «Технології роботи організаційних психологів» спрямовано на формування в магістрантів комплексу взаємопов'язаних компетентностей.

Інтегральна компетентність. Здатність виконувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності в галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності. ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК3. Здат-

ність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні компетентності. СК2. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості. СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік. СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності. СК11. Здатність аналізувати та оцінювати психологічні особливості функціонування організацій, визначати психологічні умови розвитку організацій у транзитивному суспільстві. СК12. Здатність застосовувати науково обґрунтовані процедури професійного відбору, оцінки та психологічного супроводу персоналу організацій у транзитивному суспільстві.

Виконання курсової роботи забезпечує досягнення програмних результатів навчання: ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки. ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності. ПР13. Комплексно забезпечувати збереження та покращання психічного благополуччя працівників організації у транзитивному суспільстві.

Процес підготовки курсової роботи передбачає: 1) формулювання актуальної проблеми дослідження в галузі організаційної психології (за запитом бази практики) та визначення теоретичних засад її вивчення; 2) аналіз наявного психодіагностичного інструментарію дослідження психологічних особливостей конкретної організації та/або її персоналу в контексті певного психічного явища (предмета дослідження); 3) а) формування комплексу україномовних психодіагностичних методик із вивчення психологічних особливостей конкретної організації та/або її персоналу в контексті певного психічного явища та проведення пілотажного дослідження; б) адаптація за протоколом іншомовних (крім російськомовних) методик із вивчення психологічних особливостей конкретної організації та/або її персоналу в контексті певного психічного явища.

Перед початком виконання курсової роботи здобувач вищої освіти повинен ознайомитися з методичними вказівками щодо написання курсової роботи з дисципліни «Технології роботи організаційних психологів». Крім того, кожний етап виконання курсової роботи здобувач вищої освіти повинен узгоджувати з науковим керівником.

1. АЛГОРИТМ АДАПТАЦІЇ ІНШОМОВНИХ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДИК

Сучасний етап розвитку психодіагностики в Україні характеризується гострою нестачею україномовних методик. Це пов'язано із тривалим досвідом використання під час проведення наукових досліджень російськомовних методик, що стало неможливим у зв'язку зі збройною агресією Росії проти України. Нестача україномовних методик обмежує науковців у проведенні емпіричних досліджень і зумовлює потребу в розробленні нових методик або адаптації іншомовних.

Повна та якісна адаптація методики здебільшого не поступається за складністю розробленню нової оригінальної методики. Адаптація психодіагностичних методик ґрунтується на такому алгоритмі:

- аналіз вихідних теоретичних засад психодіагностичної методики;
- переклад психодіагностичної методики та інструкції до неї;
- експертне оцінювання відповідності перекладеного тексту психодіагностичної методики оригіналу;
- перевірка валідності та надійності психодіагностичної методики, здійснювана відповідно до психометричних умов;
- стандартизація психодіагностичної методики на відповідних вибірках.

1.1. Переклад іншомовної психодіагностичної методики на українську мову

З погляду лінгвістики адаптація тесту методики полягає у пристосуванні лексики, граматики до необхідної вікової та освітньої структури населення (потенційних досліджуваних). Не менш важливим і складним є врахування соціокультурних відмінностей, що проявляються в мовних особливостях конкретного суспільства, у якому створювався тест. Іноді досить складно знайти синонімічні оберти-замінники в іншій культурі та мові.

Під час перекладу іншомовної психодіагностичної методики на українську мову рекомендованим є симетричний тип перекладу, який зберігає зміст оригіналу й забезпечує адекватне розуміння україномовними досліджуваними. Для перекладу окремих елементів психодіагностичної методики може бути використано засоби штучного інтелекту.

Після перекладу попередній текст психодіагностичної методики має пройти *експертне змістовне оцінювання* із залученням лінгвістів і професійних психологів, що знають мову оригіналу.

1.2. Перевірка валідності психодіагностичної методики

Наступним етапом адаптації методики є її *валідизація*, тобто перевірка на валідність за нових умов використання. Валідність – це комплексна характеристика психодіагностичної методики, яка містить у собі відомості про галузь досліджуваних явищ і репрезентативність використовуваної стосовно неї діагностичної процедури (Л. Ф. Бурлачук) [1]. Тобто методика є валідною, якщо вона вимірює те, для вимірювання чого вона призначена.

Поняття «валідність» містить у собі велику кількість інформації про психодіагностичну методику, тому різні категорії, групи цієї інформації, способи її одержання утворюють декілька типів валідності.

Очевидна валідність – це уявлення про саму психодіагностичну методику, про сферу її застосування, результативність і прогностичну цінність, яка виникає в досліджуваного чи іншої особи, що не має спеціальних знань про справжню валідність. Такий тип валідності здебільшого демонструється через назву, інструкцію до тесту, допомагаючи налагодити співробітництво з досліджуваним.

Справжня валідність поділяється на змістовну, конструктивну та критеріальну [3].

Змістовна (внутрішня або логічна) валідність – це комплекс відомостей про репрезентативність завдань психодіагностичної методики щодо психологічних властивостей та особливостей, що вимірюються. Найбільш значущим цей вид валідності є для тестів, що досліджують певні досягнення (тести на успішність, екзаменаційні тести)

Конструктивна (теоретична) валідність полягає у ступені репрезентації конкретного досліджуваного психологічного конструкта в результатах проведеної методики. Конструктивна валідність збільшується за більшої відповідності результатів тесту теоретичній гіпотезі про вимірювану змінну.

Зазвичай конструктивну валідність визначають за допомогою внутрішньої узгодженості самої методики та через конвергентну та дискримінантну валідність.

Сутність внутрішньої узгодженості полягає в тому, наскільки питання, завдання, складові матеріали підпорядковані основному напряму вимірювання явища, а також орієнтовані на вивчення одного й того ж самого предмета дослідження. Для проведення аналізу внутрішньої узгодженості знаходять кореляцію між відповідями на кожне завдання та загальним результатом за конкретною методикою. Якщо аналіз довів, що завдання психодіагностичної методики мають значущу кореляцію із загальним балом, то тест має внутрішню узгодженість, оскільки завдання методики є підпорядкованими поданому конструкту. Також внутрішня узгодженість може полягати в кореляції між результатами виконання частин методики та сумарним балом.

Щоб довести внутрішню узгодженість, використовують контрастні групи, що містять у собі досліджуваних, які показали найнижчі та найвищі сумарні результати.

Методика є внутрішньо узгодженою, якщо група з найвищими результатами більш якісно виконує завдання, ніж група з найнижчими результатами.

Іншим способом визначення конструктивної валідності є оцінювання методики за двома протилежними показниками. Проводять зіставлення показників методики, яка валідизується, по-перше, з методиками, які мають аналогічний теоретичний конструкт, а по-друге, з методиками, що мають протилежну теоретичну підставу. Це здійснюють за допомогою оцінювання дискримінантної та конвергентної валідності, що запропонували Д. Т. Кемпбелл і Д. В. Фіске [4].

Конвергентною валідністю є висновок про подібність цієї методики з іншою, що призначена для аналогічних цілей. Водночас як дискримінантна валідність полягає у висновку про відмінність цієї методики від іншої, що теоретично відрізняється від першої.

Іншим способом визначення конструктивної валідності є факторний аналіз. Він дає змогу статистично проаналізувати структуру зв'язків тих показників, що досліджує методика, визначити факторний склад і навантаження, дослідити внутрішні закономірності прихованих ознак і загалом виявити їх.

Критеріальна валідність – це такий комплекс характеристик методики, який демонструє відповідність прогнозу певній групі критеріїв вимірюваного явища. Вона містить у собі комплекс зв'язків із поточним станом явища, що досліджують, імовірність, обґрунтованість прогнозу стану конкретної людини в майбутньому. Найбільш значущим цей вид валідності є для валідизації методик, спрямованих на вивчення професійних інтересів, мотивів, специфічних типів поведінки тощо.

Прагматична валідизація передбачає перевірку тесту з погляду практичної ефективності, корисності, значущості, адже є сенс користуватися психодіагностичною методикою тільки в разі доведення, що вимірювана властивість проявляється в певних видах діяльності за певних життєвих ситуацій. Їй особливо надають перевагу за необхідності певного відбору.

У сучасній науці найбільш продуктивною та ефективною є теоретико-прагматичне оцінювання валідності методики, тесту. Для проведення такої валідизації використовують зовнішній критерій, що є незалежним. Він має безпосередню значущість у контексті певних галузей практичної діяльності. Цим критерієм можуть бути виробничі досягнення (у методиках професійної спрямованості), успішність (для тестів досягнень, інтелекту, здібностей до навчання), ефективність реальної діяльності, таких як моделювання, малювання тощо (для методик спеціальних здібностей), суб'єктивні оцінки (у тестах особистості). Зовнішній критерій має бути релевантним, надійним і вільним від перешкод.

Релевантність полягає у впевненості, що задіяно в критерії саме ті особливості психіки індивіда, що вимірюються й діагностичною методикою. Тобто зовнішній

критерій і діагностична методика мають бути якісно однорідними за психологічною сутністю. Для ефективної роботи необхідно знайти той критерій, що співвідноситься з методикою за характером виконуваних операцій. Надійність критерію полягає у стійкості та сталості досліджуваної функції. Вимога свободи від перешкод викликає на тим, що виробнича та навчальна успішність залежать від двох змінних, а саме від самих людей, їхніх індивідуальних особливостей, які вимірюються методиками, та від умов навчання, праці, ситуації, що можуть створювати перешкоди для застосовуваного критерію.

1.3. Перевірка надійності психодіагностичної методики

Надійність психодіагностичної методики є її найважливішою зовнішньою характеристикою, що визначає точність результатів. За багаторазового повторного проходження надійної психодіагностичної методики результати будуть однаковими, тоді як результати ненадійної методики будуть кожного разу змінюватися.

Одним із способів оцінювання надійності тесту є використання коефіцієнта кореляції Пірсона для індивідуальних балів різних сеансів тестування. Для того, щоб організувати різні сеанси опитування, використовують повторне вивчення через певний проміжок часу або використання паралельних тестів.

Можна аналізувати результати й одного сеансу опитування, водночас розщепити його на парні та непарні завдання і знайти між ними кореляцію.

Надійність психодіагностичної методики, за класичним підходом, знаходять за формулою, поданою на рисунку 1.1, де r_t – надійність тесту; S_e^2 – дисперсія помилкового внеску тестового балу; S_x^2 – дисперсія тестового бала, що можна спостерігати. За відсутності помилки коефіцієнт надійності дорівнює одиниці. Якщо вимірний тестовий бал повністю обумовлений помилкою виміру, то надійність тесту дорівнює нулю.

$$r_t = 1 - \frac{S_e^2}{S_x^2}$$

Рисунок 1.1 – Формула знаходження надійності тесту

Помилка вимірювання залежить від надійності тесту r_t , її знаходять за формулою, поданою на рисунку 1.2.

$$s_e = s_x \sqrt{1 - r_t}$$

Рисунок 1.2 – Формула знаходження помилки вимірювання

Тест, що матиме високу внутрішню кореляцію, матиме високу надійність і низьку ймовірність помилки вимірювання.

Під час оцінювання надійності тесту важливою є вибірка. Вона має являти собою всю генеральну сукупність і складатися мінімум із 200–300 осіб, адже за більшої кількості респондентів надійність тесту визначається точніше.

Для обчислення надійності методики використовують три способи.

Перший полягає в тестуванні за допомогою двох паралельних психодіагностичних методик і є найкращим. Складністю цього способу є підбір декількох паралельних психодіагностичних методик, що матимуть паралельний зміст і результати. Простим прикладом паралельних тестів є звичайне рівняння, подане на рисунку 1.3.

$$6 + 3 = \underline{\quad}; \quad 6 + \underline{\quad} = 9; \quad \underline{\quad} + 3 = 9.$$

Рисунок 1.3 – Приклад паралельних тестів

Другий спосіб, який полягає в повторному проведенні однієї і тієї ж самої психодіагностичної методики через певний проміжок часу, є простішим технічно, проте в ньому з'являються нові чинники. Насамперед треба враховувати, що підготовленість досліджуваного за першого та подальших сеансів буде змінюватися. Тому важливим є дотримання якнайбільшого інтервалу часу між опитуваннями задля уникнення зазначеної похибки. Також під час повторного проходження на результати тестування впливають нові зовнішні умови та обставини, інше соціальне середовище, інша пора року, інші взаємодії з членами мікросоціальної групи тощо. Описані впливи можуть змінити й саму особистість у різних сферах, що вплине на результати повторного тестування. З цих причин потрібно обирати досить короткий інтервал часу між сеансами, що є в суперечності з умовою, яка була описана раніше. Тому рекомендовано зупинитися на проміжку приблизно в один місяць.

Третім і найпростішим способом є розщеплення опитувальника. Він полягає в розділенні отриманих результатів на дві групи за певною закономірністю, наприклад, поділ на парні та непарні результати завдань. Недоліком цього способу є неідентичність отриманих груп.

Для дворазового тестування (паралельного чи повторного) використовують формулу, подану на рисунку 1.4, де X_i та Y_i – індивідуальні бали i -го досліджуваного в першому та другому сеансі опитування, а N – кількість досліджуваних.

$$r_t = \frac{N \sum_{i=1}^N X_i Y_i - \left(\sum_{i=1}^N X_i \right) \cdot \left(\sum_{i=1}^N Y_i \right)}{\sqrt{\left(N \sum_{i=1}^N X_i^2 - \left(\sum_{i=1}^N X_i \right)^2 \right) \cdot \left(N \sum_{i=1}^N Y_i^2 - \left(\sum_{i=1}^N Y_i \right)^2 \right)}}$$

Рисунок 1.4 – Формула знаходження надійності тесту для дворазового тестування

Інший спосіб підрахунку надійності тесту ґрунтується на використанні середнього коефіцієнта кореляції всіх завдань між собою ($\bar{R}$), що подано на рисунку 1.5, де M – кількість завдань у тесті.

$$r_t = \frac{M \bar{R}}{1 + (M - 1) \bar{R}}$$

Рисунок 1.5 – Формула знаходження надійності тесту, використовуючи середній коефіцієнт кореляцій всіх завдань між собою

Ще однією формулою для знаходження надійності тесту є формула KR-20, зображена на рисунку 1.6, де S_x^2 – дисперсія індивідуальних балів досліджуваного.

$$r_t = \frac{M}{M - 1} \left(1 - \frac{\sum_{j=1}^M p_j q_j}{S_x^2} \right)$$

Рисунок 1.6 – Формула знаходження надійності тесту KR-20

Для оцінювання надійності психодіагностичої методики важливо перевірити внутрішню узгодженість її характеристик, що описують об'єкт. Для цього використовують коефіцієнт α -Кронбаха, що визначається за формулою, поданою на рисунку 1.7, де r – середній коефіцієнт кореляцій між компонентами, а N – кількість досліджуваних.

$$\alpha = N * r / (1 + r * (N - 1))$$

Рисунок 1.7 – Формула підрахунку коефіцієнта α -Кронбаха

Після проведення підрахунків за формулою результат порівнюється з рівнями та їхніми межами, а саме: проміжок (0; 0,5] свідчить про недостатню узгодженість, [0,5; 0,6] – про погану узгодженість, [0,6; 0,7] – про сумнівну узгодженість, [0,7; 0,8] – про достатню узгодженість, [0,8; 0,9] – про гарну узгодженість, [0,9; 1] – про дуже гарну узгодженість.

Критерій Тьюкі використовують для перевірки нульової гіпотези $H_0 : \mu_B = \mu_A$ проти альтернативної $H_0 : \mu_B \neq \mu_A$, де А та В означають будь-які дві групи, що порівнюють. За наявності m груп можливо виконати $m(m - 1) / 2$ попарних порівнянь. Першим кроком є упорядкування всіх наявних групових середніх значень за зростанням від 1 до m . Далі виконується попарне порівняння середніх так, що спочатку порівнюється найбільше середнє з найменшим, тобто $m - e$ з $1 - m$, далі $m - e$ з $2 - m$, $m - e$ з $3 - m$ і до $(m - 1)$ -го. Наступним виконують порівняння аналогічно $(m - 1)$ -го з $1 - m$, далі $(m - 1)$ -го із $2 - m$, $(m - 1)$ -го із $3 - m$ і до $(m - 2)$ -го. Такі порівняння проводять доти, доки всі пари не будуть перебрані.

Критерій Тьюкі є модифікацією критерію Стьюдента та визначається за формулою, поданою на рисунку 1.7.

$$q = \frac{\bar{x}_B - \bar{x}_A}{SE}$$

Рисунок 1.7 – Формула підрахунку критерію Тьюкі

1.4. Стандартизація психодіагностичної методики

Стандартизація психодіагностичної методики – це уніфікація, приведення до єдиних норм процедури й оцінювання її результатів. У психодіагностиці розрізняють дві форми стандартизації: 1) уніфікація й регламентація процедури проведення, інструкції, бланків обстеження, способів реєстрації результатів, умов тестування, характеристика досліджуваних; 2) процедура визначення кількісних показників (норм) для репрезентативних груп досліджуваних, чим забезпечується порівнянність одержуваних результатів у різних досліджуваних.

Найпростішим видом стандартизації є знаходження рівнів: низького, середнього та високого. Інтервальна шкала дозволяє використати практично всю параметричну статистику для аналізу даних, одержаних за її допомогою [2]: коефіцієнти асиметрії, ексцесу та інші параметри розподілу, медіану, моду та середньоарифметичне для характеристики центральної тенденції, коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона для оцінювання величини статистичного зв'язку між змінними, коефіцієнт

α -Кронбаха для перевірки внутрішньої узгодженості характеристик, χ^2 -критерій для перевірки статистичної значущості гіпотези тощо.

Для психометричної перевірки адаптованої методики результати діагностики вибірки досліджуваних перевіряються на відповідність закону нормального розподілу за допомогою показників асиметрії, ексцесу та одновибіркового критерію Колмогорова – Смирнова тощо. Нормальний розподіл даних дозволяє вираховувати показники відповідних рівнів.

Для визначення рівнів використовують такі показники: середнє арифметичне (m) та стандартне відхилення (σ). Згідно з теоретичним розподілом до середніх значень повинно потрапити не менше ніж 50 % усієї вибірки.

$$\text{Межа низьких балів} = m - \frac{2}{3}\sigma.$$

$$\text{Межа високих балів} = m + \frac{2}{3}\sigma.$$

Після вираховування кількісних показників кожного рівня необхідно порівняти реальний розподіл людей за виділеними інтервалами на відповідність теоретичному (низький рівень – 25 %, середній рівень – 50 %, високий рівень – 25 %).

За необхідності виділення в методиці 5 рівнів виявлення того чи іншого психічного явища можна орієнтуватися на такі відсотки репрезентативності у вибірці, яка відповідає нормальному розподілу:

- 1) низький – 10 %;
- 2) нижче за середній – 20 %;
- 3) середній – 40 %;
- 4) вище за середній – 20 %;
- 5) високий – 10 %.

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Визначення теми курсової роботи

Тему курсової роботи за освітнім компонентом «Технології роботи організаційних психологів» визначають (рекомендовано) з урахуванням теми кваліфікаційної роботи магістра та наукових потреб дослідника. Так, якщо для проведення психодіагностичного дослідження за визначеною тематикою магістрант має достатній україномовний психодіагностичний інструментарій, то його курсова робота може бути спрямована на розроблення програми емпіричного дослідження психічного явища в певній групі досліджуваних і проведення на основі цієї програми пілотажного дослідження. Якщо магістранту бракує україномовних психодіагностичних методик для проведення емпіричного дослідження того чи іншого психічного явища в певній групі досліджуваних, він може адаптувати іншомовну методику (крім російськомовних).

Приклади формулювання тем курсових робіт

1. Особливості трудової мотивації персоналу центрів надання адміністративних послуг.
2. Чинники суб'єктивного благополуччя персоналу торговельних організацій в умовах економічної кризи.
3. Структура та рівні інформаційної компетентності працівників установ соціальної підтримки та супроводу.
4. Етапи та симптоми комунікативного вигорання провізорів фармацевтичних компаній.
5. Психодіагностичний компонент технології розвитку позитивного ставлення до грошей працівників банківських установ.
6. Психодіагностичний компонент технологій розвитку комунікативного самоконтролю працівників сфери обслуговування.
7. Психометричні показники та адаптація методики Р. Стили «КPIKS».
8. Адаптація психодіагностичної методики «Велика тривимірна шкала перфекціонізму» М. Сміта.
9. Адаптація та стандартизація «Шкали ситуаційної дисфорії» (SITDS).
10. Адаптація методики «Диспозиції жадібності».
11. Адаптація методики «Психологічний імунітет».
12. Адаптація методики М. Кернуса – А. Парадайса для оцінювання ситуативної обумовленості стосунків.

2.2. Структура курсової роботи та зміст до неї

Стандартна композиційна *структура* курсової роботи складається: 1) зі змісту; 2) анотації з ключовими словами; 3) вступу; 4) розділу 1; 5) розділу 2; 6) висновків; 7) списку використаної літератури; 8) додатків (за потреби). Усі розділи містять по 2–3 підрозділи та висновки до кожного розділу.

До змісту курсової роботи входять структурні елементи в такому порядку:

- вступ;
- послідовно перелічені найменування всіх розділів, підрозділів роботи та висновки до кожного розділу;
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки.

Приклад титульного аркуша та змісту курсової роботи наведено в додатку А.

2.3. Анотація до курсової роботи

Структуру та зміст курсової роботи потрібно стисло презентувати в анотації (1,0–2,0 тис. друкованих знаків), яку подають державною мовою, вона має містити ключові слова (5–6 слів та/або словосполучень, які відображають основні поняття об'єкта та предмета дослідження). З метою розвитку у здобувачів здатності презентувати результати наукових досліджень іноземною мовою до курсової роботи додають анотацію із ключовими словами англійською мовою (1,0–2,0 тис. друкованих знаків).

Розташування анотації перед змістом курсової роботи не повинно вводити здобувачів в оману: анотацію пишуть на етапі завершення курсової роботи.

В анотації мають бути відображені:

- дані про обсяг курсової роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, креслень;
- додатки і використана література тощо;
- обґрунтування актуальності теми роботи;
- визначена мета, використані методи та отримані результати;
- рекомендації (за наявності) щодо використання та/або результати впровадження розробок або досліджень (отримані патенти, прийняті заявки на патент, публікації в наукових виданнях, акти про впровадження тощо).

2.4. Вступ до курсової роботи

Вступ – це складова курсової роботи (обсягом 3–4 сторінки), у якій стисло відображено методологічні та методичні засади дослідження.

Основні елементи вступу:

- актуальність теми дослідження;
- тема дослідження;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- гіпотеза дослідження;
- методи дослідження;
- теоретичне значення дослідження;
- практичне значення дослідження;
- апробація результатів дослідження;
- структура та обсяг курсової роботи.

Актуальність теми дослідження – обґрунтування необхідності вивчення досліджуваної проблеми, її теоретичної значущості, визначення тематики науково-дослідної роботи. В актуальності наводять інформацію щодо запитів на розроблення певної проблеми організаційної психології з боку суспільства загалом та/або професійної спільноти зокрема (так звана соціальна актуальність), висвітлюється рівень дослідженості проблеми, короткий огляд основних підходів до її вивчення, виділяється та частина проблеми, яка не отримала потрібного висвітлення в науці, але має значення для дослідження проблеми загалом (так звана наукова актуальність).

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, обрану здобувачем вищої освіти для вивчення. Об'єкт дослідження спрямовано на процес пізнання. У психології об'єктами можуть бути психічні процеси, стани чи явища, що вивчають окремо або комплексно, з урахуванням системи чинників, які впливають на їхній перебіг, функціонування тощо. Для вивчення обирають ті психічні процеси, стани або явища, що породжують проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – це чітко означений аспект наукового вивчення процесу чи явища в межах об'єкта. Предметом дослідження є найбільш значущі властивості, сторони об'єкта, які підлягають вивченню, тобто те, що найвиразніше відображає цю суперечливість.

Під час визначення об'єкта потрібно знайти відповідь на запитання «Що розглядають?». А предмет означає аспект розгляду. Інакше кажучи, об'єктом є те, що досліджують, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення. Тому предмет дослідження відповідає на запитання «Що саме в об'єкті вивчають?».

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяють ту його частину, яка є предметом дослідження. Саме на нього має бути спрямовано основну увагу здобувача вищої освіти, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи.

Визначивши тему курсової роботи, здобувач вищої освіти має визначити конкретну кінцеву мету та сформулювати завдання дослідження, які необхідно буде виконати для досягнення поставленої мети.

Мета дослідження – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти здобувач вищої освіти у процесі науково-дослідної роботи; це визначення здобувачем вищої освіти своєї стратегії в отриманні нових знань про об'єкт і предмет дослідження. Мету визначають відповіддю на запитання «Для чого проводять дослідження?».

Мета дослідження може бути пов'язана:

- з формулюванням наукових завдань, які належить розв'язати;
- обґрунтуванням можливості виявлення нових характеристик певних конкретних фактів, що аналізуються, а також структури їхньої організації;
- визначенням певних теоретичних моделей дослідження, застосування яких забезпечує розв'язання обраних теоретичних наукових завдань.

Формулюючи мету, не варто писати «Вивчення...», «Дослідження...», оскільки ці слова відповідають засобу досягнення мети, а не самій меті. Краще застосувати такі висловлювання: «Виявити...», «Визначити...», «З'ясувати...», «Надати характеристику...», «Довести...».

Відповідно до мети формулюють завдання дослідження.

Завдання дослідження – це алгоритм безпосередньої загальної моделі науково-дослідної роботи, зумовлений логікою етапів конкретного наукового пошуку; це покроковий алгоритм досягнення мети. Завдання дослідження відображують загальну послідовність його виконання, фактично основних етапів просування здобувача вищої освіти до реалізації мети дослідження.

Відповідно завдання дослідження мають бути зорієнтовані:

- на вирішення певних теоретичних питань означеної проблеми дослідження (аналіз наукових підходів до визначення сутності основних понять, явищ, процесів, визначення параметрів і рівнів функціонування, принципів інтерпретації тощо);
- виявлення найсуттєвіших ознак, основних елементів об'єкта і предмета дослідження;
- визначення та характеристику змісту та складових предмета цієї наукової проблеми;

– виокремлення та аналіз системи чинників, які впливають у певний спосіб на предмет цієї наукової проблеми.

Завдання дослідження мають чітко визначати, що заплановано зробити (які теоретичні аспекти будуть проаналізовані, які теоретичні підходи будуть порівнювати тощо).

Завдання дослідження розкривають зміст об'єкта та предмета дослідження та формулюються у вигляді стислих і конкретних тез: «Проаналізувати...», «Описати...», «Обґрунтувати...», «Охарактеризувати...», «Дослідити...», «Здійснити...», «Провести...», «Розкрити...», «Визначити...», «Розробити й апробувати...» тощо.

Гіпотеза дослідження – вироблене на основі аналізу наукових джерел, власних спостережень та умовиводів припущення про можливі результати наукового дослідження. Гіпотези дослідження можуть бути: описові, пояснювальні та прогностичні. Описова гіпотеза – припущення про певні властивості предмета або форми зв'язку між спостережуваними предметами та явищами. Пояснювальна гіпотеза – припущення, яке подає причини виникнення досліджуваних явищ. Прогностична гіпотеза – припущення, що становить принциповий етап переходу від незнання до знання за допомогою перегляду наявних знань, опису нових, наукового з'ясування явищ і процесів, а також дає змогу пізнати нове, невідкрите.

У курсовій роботі з навчальної дисципліни «Основи організаційної психології та психологія праці» доцільним є використання описових та/або пояснювальних гіпотез, доведення яких відбувається на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень.

Методи дослідження – перелік методів і методик, які використовують як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях дослідження.

Усі методи дослідження можна розподілити: 1) на теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення тощо); 2) емпіричні методи (опитування (анкетування / інтерв'ю, тестування), спостереження, стандартизовані методики тощо); 3) методи оброблення та інтерпретації даних (якісні і кількісні, серед останніх – методи математичної статистики); 4) методи активного впливу.

Курсова робота з навчальної дисципліни «Основи організаційної психології та психологія праці» ґрунтується на застосуванні теоретичних методів дослідження.

Теоретичне значення дослідження являє собою відомості про вирішення певних теоретичних питань з означеної проблеми дослідження.

Практичне значення дослідження – презентація основних здобутків наукового дослідження для практичної психології. У практичній значущості дослідження варто конкретизувати, хто та для чого може використовувати результати дослідження з

метою психодіагностичної, корекційно-розвивальної, просвітницької роботи, а також для викладання яких психологічних дисциплін може бути цікава інформація, що міститься в науковому дослідженні.

Апробація результатів дослідження – перелік наукових заходів (науково-практичних семінарів, конференцій, «круглих столів», конгресів, симпозіумів тощо), на яких було оприлюднено результати курсової роботи. Для курсової роботи бажано є наявність доповіді на науковому заході та/або публікації, яка повинна відображати теоретичний аналіз досліджуваної проблеми.

Структура та обсяг курсової роботи – це інформація про структуру роботи (вступ, кількість розділів, висновки, кількість використаної літератури) та загальний обсяг роботи (загальний обсяг тексту у сторінках, кількість таблиць, рисунків).

2.5. Розділи курсової роботи

Курсова робота містить у собі два основні розділи.

Перший розділ курсової роботи (10–12 сторінок) структурно складається із 2–3 підрозділів. Основне призначення першого розділу – визначення теоретичних і методологічних засад вивчення об'єкта та предмета дослідження. Унаслідок теоретичного аналізу літератури має бути чітко визначено зміст основних понять, що відображають сутність досліджуваного психологічного явища, критерії, показники тощо.

У першому розділі висвітлюють результати теоретичного аналізу робіт вітчизняних і зарубіжних науковців, проблеми дослідження з позицій сучасних здобутків психологічної науки. Якщо за темою роботи існують різні позиції вчених чи відомості про різні способи практичного розв'язання цієї проблеми, то здобувач вищої освіти має визначити своє ставлення, сформулювати свою позицію, обґрунтувати свою думку, що може збігатися з чиеюсь думкою, а може бути оригінальною. У цьому разі обґрунтування має бути розгорнутим, ґрунтуватися на теоретичній основі з практичним підтвердженням.

Другий розділ курсової роботи (10–12 сторінок) структурно складається із 2–3 самостійних підрозділів. Цей розділ має бути присвячений психодіагностичному вивченню предмета дослідження.

У другому розділі курсової роботи необхідно:

- проаналізувати наявність психодіагностичних методик (україномовних та іншомовних), які можна використати для вивчення предмета дослідження;
- за наявності таких україномовних методик скласти програму емпіричного дослідження та на її основі провести пілотажне дослідження;
- за відсутності таких методик в україномовному варіанті перекласти психодіагностичну методику та провести процедури її адаптації та стандартизації.

Розділи курсової роботи мають у повному обсязі відображати теоретичний аналіз наукової проблеми та психодіагностичні можливості її вивчення.

2.6. Висновки до курсової роботи

Висновки містять у концентрованому вигляді основні результати дослідження з усіх поставлених завдань, виконуваних автором у процесі написання наукової роботи. Формулювання висновків повинні бути стислими та змістовними. Висновки зазвичай складаються з 6–7 пронумерованих позицій. Позиції 1–3 стосуються висновків, зроблених на основі теоретичного вивчення об'єкта та предмета дослідження. Позиції 4–5 відображають наявний психодіагностичний інструментарій для вивчення предмета дослідження. Позиції 6–7 стосуються особливостей результатів пілотажного емпіричного дослідження або апробації психодіагностичної методики, перекладеної на українську мову. У висновках також зазначають перспективи подальших досліджень, пов'язані з розв'язанням недосліджених аспектів проблеми. Обсяг висновків зазвичай становить 2–3 сторінки.

2.7. Список використаної літератури до курсової роботи

Написання курсової роботи передбачає пошук та опрацювання літератури за темою (наукові статті, монографії, автореферати, тексти захищених та оприлюднених дисертацій). Під час вибору наукових джерел здобувач має орієнтуватися на роботи вітчизняних (до 70 %) і закордонних (від 30 %) дослідників. Категорично заборонено використання публікацій науковців Російської Федерації. Пошук має охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх 5–10 років (не менше ніж 30 % від загального обсягу). Перевагу потрібно надавати першоджерелам.

Пошук у мережі «Інтернет» дає змогу отримати найактуальнішу інформацію про стан розробленості проблеми, про найновіші напрями сучасних досліджень і їхні результати, проте вимагає виваженого та обережного підходу до оцінювання якості та ступеня наукової обґрунтованості наявних джерел.

У процесі роботи з науковою літературою варто пам'ятати про недопустимість академічного плагіату та інших видів порушення норм академічної доброчесності, зокрема оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства (відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту»).

У тексті курсової роботи інформацію з опрацьованих наукових джерел можна переказувати, інтерпретувати, узагальнювати або систематизувати тощо, а також цитувати. Відповідно посилання на використану літературу в тексті здійснюють

двома способами: 1) у разі використання інформації з певного джерела без цитування в дужках зазначають лише його номер за списком, наприклад: [4]; 2) у разі цитування в кінці запозиченого тексту необхідно вказати в дужках номер відповідного літературного джерела за списком і сторінку, з якої його взято, наприклад: [24, с. 107].

Якщо наводять перелік прізвищ науковців, які займалися вивченням певної проблеми, то їхній порядок визначають за алфавітом. У курсовій роботі допустиме використання як двох ініціалів (ім'я, по батькові) та прізвища вченого, так і одного ініціалу (ім'я) та прізвища науковця. Але обраний варіант повинен бути ідентичним під час згадування дослідників в усій науковій роботі.

Вимоги до оформлення списку використаної літератури містяться в розділі 3 цих рекомендацій.

2.8. Додатки до курсової роботи

Додатки формують за потреби та розміщують у них матеріали, що не ввійшли до основної частини курсової роботи. Це можуть бути таблиці або рисунки, авторські анкети, вправи корекційно-розвивальної програми тощо.

Не варто наводити в додатках загальновідомі тести та опитувальники, таблиці з результатами окремих респондентів або наочність, що безпосередньо не стосується змісту роботи. Кожний новий додаток позначають літерою українського алфавіту. Наприклад, ДОДАТОК А.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Вимоги до обсягу та форматування тексту курсової роботи

Обсяг основної частини курсової роботи (до списку використаної літератури) становить 25–30 сторінок друкованого тексту, набраного з додержанням вимог, зазначених далі. Шрифт – Times New Roman. Кегль – 14. Інтервал міжзнаковий – звичайний. Інтервал міжрядковий – 1,5 (без додаткових інтервалів між абзацами). Поля: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, нижнє – 25 мм, верхнє – 2 мм. Абзац – 1,25.

Абзац виставляють методом функції «лінійка», а не за допомогою великої кількості пробілів або функції «tab».

Усі розділи та їхні підрозділи нумерують арабськими цифрами. У підрозділі перша цифра позначає номер розділу, а друга – номер параграфа. Наприклад, підрозділ 2.1 є першим параграфом другого розділу.

Структурні частини курсової роботи ВСТУП, РОЗДІЛ 1 (та його назва), РОЗДІЛ 2 (та його назва), ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ пишуть великими літерами, починають із нової сторінки та вирівнюють по центру. Підрозділи розділів, а також висновки до них пишуть із першої великої букви, а далі – малими літерами. Підрозділи розділів, а також висновки до них починають писати на тій самій сторінці, де закінчується попередній підрозділ (за умови, що на цій сторінці є можливість розмістити назву параграфа й не менше ніж чотири рядки його тексту), та вирівнюють за шириною.

Важливо звернути увагу на ідентичність символів знаків пунктуації, використовуваних у роботі. Наприклад, лапки в різних розкладках клавіатури позначають «», “”, "" тощо. В усій науковій роботі можна застосовувати лише один варіант символу конкретного пунктуаційного знака. Також необхідно відрізнити тире як пунктуаційний знак (позначають рисою «–») від дефіса як орфографічного знака (позначають короткою рисою «-»).

Слова тексту курсової роботи потрібно відокремлювати між собою одним пробілом. Кому, двокрапку, крапку з комою та крапку не відділяють пробілом від слова, що їм передує. Тире із двох боків відокремлюють від слів пробілами, а дефіс – ні.

Сторінки курсової роботи нумерують арабськими цифрами в їхньому правому верхньому куті з наскрізною нумерацією. Нумерацію сторінок починають із цифри 3 на аркуші вступу.

3.2. Вимоги до оформлення таблиць і рисунків у курсовій роботі

Узагальнення матеріалів теоретичного вивчення проблеми, опис структури корекційно-розвивальних занять та ін. можуть потребувати використання таблиць, схем тощо.

Таблиці використовують для презентації масивів якісних і кількісних даних. Усі вони повинні мати свій порядковий номер, що складається із двох цифр: перша цифра – номер розділу, у якому розміщено таблицю, друга – порядковий номер таблиці в межах розділу. Наприклад: Таблиця 2.1 – це перша таблиця другого розділу. Слово «Таблиця» та її номер пишуть з абзацного відступу зверху над таблицею, зазначаючи її номер. Далі після тире пишуть із великої літери назву таблиці, що повинна відображати поданий у ній зміст інформації. Переноси в заголовку таблиці не допустимі.

Таблицю розміщують у роботі безпосередньо після тексту, у якому її вперше згадано, або на наступній сторінці. Якщо таблиця не може бути розміщена на одній сторінці повністю, то її можна «розірвати» й перенести на іншу, зазначивши на початку наступної сторінки з таблицею «Продовження таблиці» та її номер, а також продублювавши підписи стовбців таблиці. Назву таблиці повторювати не потрібно. Не можна розміщувати таблицю та підпис до неї на різних сторінках тексту роботи.

Приклад оформлення таблиці

У таблиці 1.1 подано функції культури професійного спілкування як інваріанта професійної психологічної культури.

Таблиця 1.1 – Функції культури професійного спілкування

Функція культури професійного спілкування	Зміст функції	Дослідник і джерело
Інформаційна (інформаційно-конструктивна)	Обмін між суб'єктами професійного спілкування інформацією пізнавального та оцінного характеру	В. П. Вовк [67], І. Ф. Ісаєв [142], Л. М. Мітіна [244]
Регулятивна	Формування правил поведінки, що сприяють взаєморозумінню людей у професійній діяльності	А. І. Дзундза [106], В. П. Сморгцова [352], В. О. Співак [358]
Функція культури професійного спілкування	Зміст функції	Дослідник і джерело
Когнітивна	Одержання, збирання та аналіз професійно значущої інформації	В. П. Барковський [23], В. П. Вовк [67], Л. М. Мітіна [244]

Діаграми, графіки, схеми та ін. називають у науковій роботі «Рисунки» та оформлюють відповідно. Усі рисунки повинні мати свій порядковий номер, що

складається із двох цифр: перша цифра – номер розділу, у якому розміщено рисунок, друга цифра – порядковий номер рисунка в межах розділу. Слово «Рисунок» пишуть із великої літери та розміщують по центру безпосередньо під рисунком, потім ставлять тире. На цьому самому рядку напівжирним шрифтом пишуть назву рисунка, що повинна відображати зміст інформації, поданої в ньому. Рисунки розміщують у роботі безпосередньо після тексту, у якому вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Не можна розміщувати рисунок і підпис до нього на різних сторінках тексту роботи.

Приклад оформлення рисунка

Графічно родові та видові зв'язки загальної психологічної культури та професійної психологічної культури подано на рисунку 1.1.

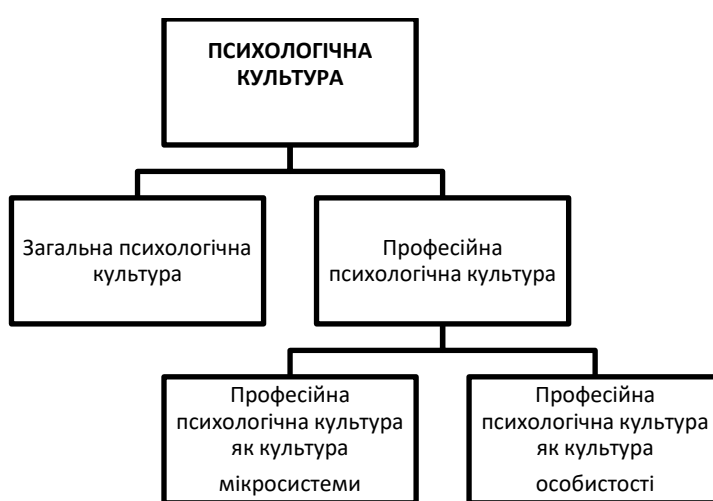

Рисунок 1.1 – Співвідношення загальної психологічної культури та професійної психологічної культури

Усі таблиці, діаграми, схеми тощо, розміщені в науковій роботі, повинні бути описані в тексті.

3.3. Вимоги до оформлення списку використаної літератури в курсовій роботі

Список використаної літератури складають за алфавітом та оформлюють відповідно до стандартів ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Приклади оформлення використаної літератури наведено нижче.

Один чи більше авторів без редактора

Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : навчально-методичний посібник. Київ : УДЦССМ, 2001. 220 с.

Один чи більше авторів із редактором

Корнійчук В. М., Пушенко С. К. Психологія роботи з підлітками / за ред. А. М. Купрейчик. Харків : Нова, 2021. 342 с.

Розділ книги

Улунова Г. Є. Розвиток культури професійного спілкування в процесі безперервної освіти державних службовців. *Розвиток психологічної культури особистості в процесі безперервної освіти* : монографія / за ред. С. Б. Кузікової, Г. Є. Улунової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. С. 181–204.

Стаття в журналі

Сидоренко Н. С. Компетентнісний підхід до професійної культури державних службовців. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2010. № 1. С. 110–114.

Тези доповідей у матеріалах конференції

Улунова Г. Є. Суб'єктивні чинники самореалізації державних службовців. *Професійно-творча самореалізація державних службовців як провідний чинник підвищення ефективності місцевого управління* : збірник матеріалів науково-практичної конференції (Суми, 12 квітня 2007 р.). Суми, 2007. С. 49–51.

Автореферати

Хаджирадева С. К. Підготовка державних службовців до професійно-мовленнєвої комунікації: концептуальні засади й стратегія модернізації технологій : автореф. дис. ... д-ра наук із держ. управління: спец. 25.00.03 «Державна служба» / Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2006. 36 с.

Електронні ресурси

Як аграрний бізнес руйнує стереотипи щодо роботи в сільському господарстві. URL: <http://fru.ua/ua/events/members-events/yak-ahramnyi-biznes-ruinuie-stereotypu-shchodo-roboty-u-silskomu> (дата звернення: 31.08.2019).

3.4. Процедури затвердження теми та підготовки курсової роботи до захисту

Затвердження теми курсової роботи відбувається в лютому на занятті з навчальної дисципліни «Технології роботи організаційних психологів» в присутності не менше ніж трьох членів секції психології кафедри психології, політології та соціокультурних технологій відповідно до чинного графіка. Студент презентує тему, мету,

об'єкт, предмет, завдання, гіпотезу й методи дослідження, відповідає на уточнювальні питання присутніх.

Звіт за результатами написання Розділу 1 курсової роботи відбувається в березні на занятті з дисципліни «Технології роботи організаційних психологів» у присутності не менше ніж трьох членів секції психології кафедри психології, політології та соціокультурних технологій відповідно до графіка.

Захист курсової роботи відбувається в травні-червні за присутності не менше ніж трьох членів секції психології кафедри психології, політології та соціокультурних технологій, здобувача вищої освіти, а також усіх охочих. Студент надає друкований та електронний варіанти завершеної курсової роботи керівникові на перевірку не пізніше ніж за 14 робочих днів до захисту курсової роботи. Без перевірки керівником курсову роботу до захисту не допускають. Після перевірки рукопису курсової роботи здобувач вищої освіти має доопрацювати роботу згідно з пропозиціями і зауваженнями. Після цього керівник також здійснює перевірку курсової роботи щодо наявності текстових запозичень (див. 3.5). У разі успішного проходження перевірки наукової роботи на плагіат керівник наукової роботи готує на неї відгук (додаток Б).

Відгук наукового керівника – це письмовий виклад думки особи, яка здійснює безпосереднє керівництво підготовкою та написанням курсової роботи щодо актуальності, повноти, завершеності, наукової новизни та теоретичного значення роботи, а також щодо особистого внеску здобувача вищої освіти в розроблення порушених у роботі проблем.

До захисту не допускають курсову роботу, якщо:

- вона не відповідає вимогам державних стандартів, означених у методичних рекомендаціях;
- написана на тему, яка своєчасно не була затверджена;
- не пройшла перевірку на плагіат;
- відсутній відгук наукового керівника;
- не подана у визначені терміни.

3.5. Перевірка курсової роботи на наявність текстових запозичень

Усі наукові роботи проходять обов'язкову перевірку щодо наявності текстових запозичень. Для цього використовують систему StrikePlagiarism.com. Друкований варіант курсової роботи, наданої на перевірку, повинен бути погоджений і підписаний автором, а також відповідальною за перевірку особою. Перед початком перевірки роботи на наявність текстових запозичень відповідальний за перевірку роботи здійснює контроль ідентичності друкованої та електронної версій документа методом порів-

няння 10 будь-яких сторінок обох версій. Після здійснення перевірки система StrikePlagiarism генерує електронний звіт із зазначенням таких показників:

- коефіцієнт подібності 1 – показник (у відсотках) рівня текстових запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та інтернеті), розраховують на підставі коротких словосполучень (мінімум 5 слів);

- коефіцієнт подібності 2 – показник (у відсотках) рівня текстових запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та інтернеті), розраховують на підставі словосполучень, довжина яких становить 25 слів;

- коефіцієнт цитувань – показник (у відсотках), що вказує на рівень процитованих текстових фрагментів у роботі;

- сигнал «Тривога!» – вказує на наявність у тексті знаків одного алфавіту, замінені схожими знаками іншого алфавіту;

- сигнал «Білі знаки» – вказує на наявність у тексті прихованих символів (використання невидимих знаків між словами).

Робота потребує додаткової перевірки наукового керівника в разі:

- значення коефіцієнта подібності 1 вище ніж 30 %;

- значення коефіцієнта подібності 2 вище ніж 5 %;

- наявності сигналу «Тривога»;

- наявності сигналу «Білі знаки».

3.6. Рекомендації щодо створення постера до курсової роботи

Постер – вертикально розміщений плакат формату А0, на якому компактно розміщено інформацію про курсову роботу:

- тема курсової роботи;

- прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти; спеціальність, № групи;

- прізвище, ім'я, по батькові та посада наукового керівника;

- мета й завдання наукової роботи;

- об'єкт і предмет дослідження;

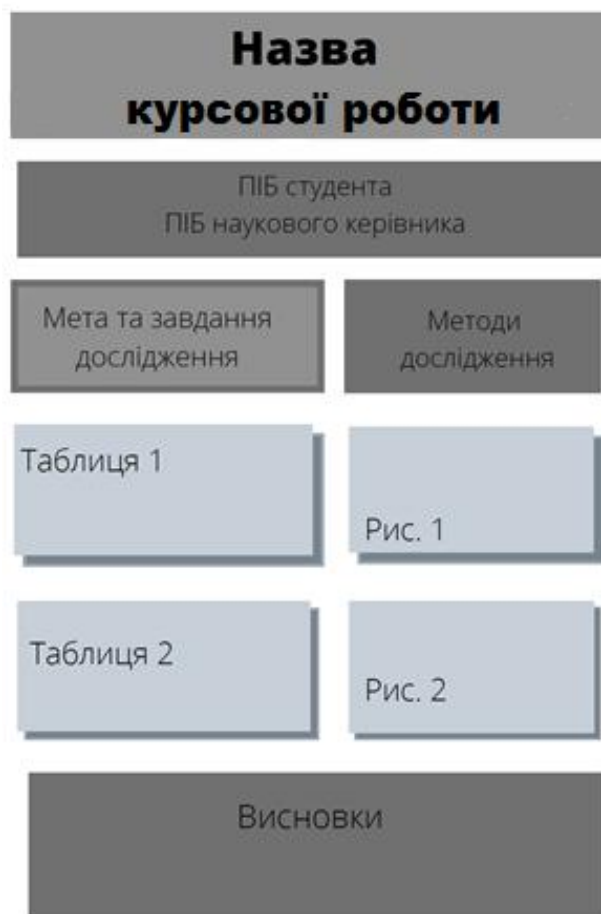
- методи дослідження;

- результати дослідження (таблиці, діаграми, графіки тощо);

- висновки.

Рекомендований розмір заголовка – не менше ніж 100 пунктів типографських; розмір тексту – не менше ніж 20 пунктів типографських, міжрядковий інтервал – 1,5.

Найбільш популярними програмами для створення постерів є такі: RonyaSoft Poster Designer, RonyaSoft Poster Printer, Posteriza, Adobe InDesign, Ace Poster.

3.7. Публічний захист курсової роботи

Захист курсової роботи передбачає семихвилинну доповідь студента із презентацією результатів наукового дослідження. Захист курсової роботи за своїм характером є науковою дискусією, що відбувається у вимогливій, принципівій і водночас доброзичливій атмосфері з дотриманням вимог наукової етики.

Захист передбачає такі процедурні етапи:

- виступ здобувача вищої освіти з основними положеннями роботи;
- детальні відповіді здобувача вищої освіти на запитання членів комісії щодо змісту й суті роботи;
- виступ наукового керівника про якість виконання роботи.

Доповідь здобувача вищої освіти про зміст курсової роботи. Здобувач вищої освіти готує для виступу доповідь. Зміст доповіді покликаний розкрити суть, теоретичне значення результатів здійсненої дослідницької роботи.

Структурно доповідь складається із трьох частин, кожна з яких поділяється на смислові блоки, які повинні бути логічно взаємопов'язаними, репрезентувати єдність, що сукупно характеризує зміст здійсненого дослідження.

Перша (вступна) частина доповіді відображає актуальність, об'єкт, предмет, мету та методи курсової роботи. Друга частина доповіді є найбільшою за обсягом. Головне її завдання – послідовно, згідно з логікою дослідження, охарактеризувати результати розв'язання кожного завдання курсової роботи. Закінчується доповідь підсумковою частиною, яка відбиває теоретичну та практичну значущість дослідження та досвід (за наявності) їхньої апробації.

Після укладення тексту виступу здобувачу вищої освіти доцільно підготувати письмові відповіді на питання. Письмова форма підготовки відповідей необхідна для того, щоб під час захисту зайве хвилювання не завадило спокійно відповідати на запитання.

Виступ повинен супроводжуватися демонструванням наочності (таблиць, діаграм, схем тощо) на слайдах презентації чи постері (див. 3.6).

Після закінчення студентом доповіді викладачі та студенти ставлять свої питання задля об'єктивного визначення переваг і недоліків наукової роботи. Починати відповідь на кожне запитання потрібно фразою «Дякую за поставлене запитання» та відповідати від другої особи множини: «Ми вважаємо...», «На нашу думку...» тощо. Відповіді мають бути короткими, чіткими й добре аргументованими. У них можна посилатися на текст роботи, що надає їм більшої переконливості, підкреслює достовірність результатів дослідження.

У відповідях на питання членів комісії бажано уникати двох крайностей: 1) зайвої стислості й категоричності; 2) надмірної багатослівності. Зайва стислість і категоричність часто справляє враження «втечі» від відповіді на питання і свідчить про невміння вести наукову полеміку та дискусію. Аналогічне враження справляє і надлишок роз'яснень. Культура мовлення та дотримання регламенту є обов'язковим елементом культури й етики наукових повідомлень.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні фахової комісії виносять її рішення, яке оголошує голова в день захисту.

3.8. Регламент оцінювання курсової роботи

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Сумському державному університеті оцінювання результатів захисту курсової роботи здійснюють за затвердженою в університеті шкалою. Під час проведення контрольних заходів для спеціальності 053 «Психологія» денної форми навчання в СумДУ використовують 100-бальну шкалу оцінювання та таке її співвідношення між оцінками шкали ЄКТС і національною шкалою.

Сума балів за шкалою університету	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Визначення
90–100	A	5 (відмінно)	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
82–89	B	4 (добре)	Вище за середній рівень із кількома помилками
74–81	C		Загалом правильна робота з певною кількістю помилок
64–73	D	3 (задовільно)	Непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–63	E		Виконання задовольняє мінімальні критерії
35–59	FX	2 (незадовільно)	Можливе повторне складання
0–34	F		Необхідний повторний курс із навчальної дисципліни

Критерії оцінювання курсової роботи за 100-бальною шкалою конкретизовано нижче.

Вступ	5 балів
Обґрунтування актуальності теми дослідження	1
Коректне формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань дослідження	1
Коректне формулювання гіпотези (гіпотез) дослідження	1
Наявність теоретичної та практичної значущості дослідження	1
Оригінальність ідеї, новизна	1
Теоретичні засади вивчення дослідження (Розділ 1)	15 балів
Грунтовність аналізу наукових робіт вітчизняних (до 70 %) і зарубіжних дослідників (від 30 %)	5
Несуперечність понятійного апарату дослідження	5
Змістовність висновків до розділу 1	5
Емпіричне дослідження або адаптація методики (Розділ 2)	35 балів
Аналіз наявних психодіагностичних методик із вивчення предмета дослідження	10
Програма емпіричного дослідження або переклад іншомовної методики на українську мову	10
Пілотажне дослідження або адаптація перекладеної методики	10
Змістовність висновків до розділу 2	5
Висновки	10 балів
Змістовність висновків до розділів	5
Логічність та інформативність висновків наукової роботи	5
Оформлення роботи	15 балів
Додержання загальних вимог до написання курсової роботи (шрифт, інтервал, поля тощо), додержання вимог до нумерації сторінок, розділів, підрозділів	4
Додержання вимог до оформлення таблиць / графіків / діаграм	2
Наявність посилань у тексті на формули, таблиці, рисунки, літературні джерела, додатки та додержання вимог до їхнього оформлення	1
Відсутність у роботі орфографічних, граматичних і синтаксичних помилок, додержання норм літературної мови	4
Оформлення списку використаної літератури відповідно до встановлених вимог	5

Продовження таблиці

Захист курсової роботи	20 балів
Розкриття сутності досліджуваної проблеми	5
Знання понятійного апарату щодо проблеми дослідження	5
Структурованість виступу, презентаційні вміння	5
Грунтовність відповідей на запитання	5
Бонусні бали	
Список використаної літератури понад 30 найменувань	2
Наявність у списку використаної літератури понад 30 % наукових робіт, виданих за останні 5 років	2
Унікальність тексту кваліфікаційної роботи 90 % та вище (додається до 5 балів за унікальність тексту від 80 %)	2
Одноосібна стаття за темою дослідження (від 0,5 др. арк.)	10
Стаття за темою дослідження (від 0,5 др. арк.) у співавторстві	6
Одноосібні тези за темою дослідження	5
Тези за темою дослідження у співавторстві	4

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бурлачук Л. Психодіагностика особистості: понятійний апарат та методи дослідження. *Психологія і суспільство*. 2014. № 4. С. 85–103.
2. Галян І. М. Психодіагностика : навчальний посібник. 2-ге вид., стереотип. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
3. Чала Ю. М., Шахрайчук А. М. Психодіагностика : навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.
4. Campbell D. T., Fiske D. W. Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*. 1959. № 2. P. 81–105.
5. International Test Commission. ITC guidelines for quality control in scoring, test analysis, and reporting of test scores. *International Journal of Testing*. 2006. 27 p.

ДОДАТОК А

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни «Технології роботи організаційних психологів»

за темою

(галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
спеціальність 053 «Психологія»)

Студента / студентки групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

(науковий ступінь, посада, вчене звання)

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

« _____ » 202__ р.

Підсумкова оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів ECTS _____

Суми 202__

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ	6
1.1	Сутнісні характеристики професійного вигорання особистості	6
1.2	Чинники професійного вигорання особистості	12
	Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2	ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ ЦЕНТРІВ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	19
2.1	Методичне забезпечення емпіричного дослідження професійного вигорання фахівців центрів надання адміністративних послуг	19
2.2	Переклад на українську мову «Шкали професійного вигорання» J. Crown	21
2.3	Валідність і надійність «Шкали професійного вигорання» J. Crown	23
2.4	Стандартизація «Шкали професійного вигорання» J. Crown	27
	Висновки до розділу 2	30
ВИСНОВКИ		31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ		33
ДОДАТКИ		34

ДОДАТОК Б

Відгук наукового керівника на курсову роботу

П. І. П/б студента _____

Тема курсової роботи _____

Критерій		Рівень реалізованості критерію		
		низький	середній	високий
Вступ	Обґрунтування актуальності теми дослідження			
	Коректне формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань дослідження			
	Коректне формулювання гіпотези (гіпотез) дослідження			
	Наявність теоретичної та практичної значущості дослідження			
	Оригінальність ідеї, новизна			
Розділ 1	Грунтовність аналізу наукових робіт вітчизняних (до 70 %) і зарубіжних дослідників (від 30 %)			
	Несуперечність понятійного апарату дослідження			
	Змістовність висновків до розділу 1			
Розділ 2	Аналіз наявних психодіагностичних методик із вивчення предмета дослідження			
	Програма емпіричного дослідження або переклад іншомовної методики на українську мову			
	Пілотажне дослідження або адаптація перекладеної методики			
	Змістовність висновків до розділу 2			
Висновки	Змістовність висновків до розділів			
	Логічність та інформативність висновків наукової роботи			
Оформлення курсової роботи	Додержання загальних вимог до написання курсової роботи (шрифт, інтервал, поля тощо), додержання вимог до нумерації сторінок, розділів, підрозділів			
	Додержання вимог до оформлення таблиць / графіків / діаграм			
	Наявність посилань у тексті на формули, таблиці, рисунки, літературні джерела, додатки та додержання вимог до їхнього оформлення			
	Відсутність у роботі орфографічних, граматичних і синтаксичних помилок, додержання норм літературної мови			
	Оформлення списку використаної літератури відповідно до встановлених вимог			

Продовження додатка Б

Критерій	Рівень реалізованості критерію		
	низький	середній	високий
Відсоток унікальності тексту курсової роботи			
Інші здобутки автора курсової роботи	ні		так
Список використаної літератури складається з-понад 30 найменувань			
Наявність у списку використаної літератури понад 30 % наукових робіт, виданих за останні 5 років			
Одноосібна стаття за темою дослідження (від 0,5 др. арк.)			
Стаття за темою дослідження (від 0,5 др. арк.) у співавторстві			
Одноосібні тези за темою дослідження			
Тези за темою дослідження у співавторстві			

Рекомендована оцінка курсової роботи _____

Додатковий коментар наукового керівника _____

_____

_____

Науковий керівник

_____ (підпис)

Дата _____

Методичні вказівки

щодо написання курсової роботи з освітнього компонента
«Технології роботи організаційних психологів»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою *«Організаційна психологія»*
очної форми здобуття вищої освіти

Відповідальна за випуск А. М. Костенко
Редакторка І. О. Кругляк
Комп'ютерне верстання Г. Є. Улунової

Формат 60×84/8 Ум. друк. арк. 4,30. Обл-вид. арк. 2,63.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.